

Pretulu prenumeratiunei
 pentru partile Austriei si
 Ungariei: pe 1. anu 4 fl.
 pe $\frac{1}{2}$ anu 2 fl. v. a.
 pentru alte tieri 5 fl. la
 anu.

S P E R A N T I A .

Fóia literaria-bisericésca.

Banii de prenumeratiune
 si corespundintiele sunt
 de a se adresá *franco*
 catra Redactiunea „Spe-
 rantiei“, la Aradu, strat'a
 Capelei, Nr. 26.

Organulu teologiloru romani din Aradu.

Foi'a acést'a sub redactiunea colegiale a membriloru societati de leptura si sub auspiciile superioritati scolastice
 ese de doue ori la luna, anume la 1. si 15. a fiescecarei lune.

Invitare de prenumeratiune

la

fóia literaria-bisericésca

„S P E R A N T I A“.

Cu 1. Ianuariu 1872, foi'a nóstra, intrandu in anulu alu treilea alu esistintiei sale, cu tóta reverinti'a apelamu la on. publicu pentru imbracisiarea si spriginirea ei.

Pretulu de prenumeratiune e:

Pentru Austri'a

Pre unu anu 4 fl. v. a.

„ $\frac{1}{2}$ „ 2 fl. v. a.

Pentru strainetate:

Pre unu anu 5 fl. v. a.

„ $\frac{1}{2}$ „ 2 fl. 50 cr. v. a.

Banii de prenumeratiune sunt de a se tramite franco la redactiunea „Sperantia“, in Aradu.

Cu asta ocaziune rogamu de nou pre toti acei Dni abonanti. cari sunt in restantia cu pretulu de prenumeratiune, ca fara amenare se-si reiniésca socótele.

Redactiunea.

Nr 318. pres.

PROCOPIU

din mil'a lui Dummedieu dreptcredintiosulu Epis-
 copu alu Aradului Oradii-Mari, Ienopoliei si alu
 Halmagiului; precumu si alu partiloru anessate
 din Banatulu Timisiorii.

*Preacinstitoru Protopresviteri; Binecucerniciloru Admi-
 nistratori si Vicari Protopresviterali; Cucerniciloru Pa-
 rochi, Capelani, Diaconi, si tuturoru celoru ce se tienu de
 cinulu Preotiescu; Cinstitoru Diregatori mirenesci si
 ostasiesci; Capeteniloru orasiesci si satesci; Inspectori-
 loru si Directoriloru de Scóle; Invetiatoriloru, Miestri-
 loru, plugariloru si totu poporulu dreptcredintiosu din
 Eparchia cea de Dummedieu scutita a Aradului, —
 daru si mila dela Dummedieu Tatalu si Domnulu no-
 stru Isusu Cristosu!*

Totu omulu fara deschilinire, dar mai alesu Cre-
 stinulu celu adeveratu in tóte dilele dia destulu si cu

bucuria si-póte aduce aminte de nenumeratele bine-
 faceri si indurari dummedieesci, lui impartasite, pen-
 tru cari Tatalu ceresca e datoriu cu multiamita; to-
 tusi Iubitiloru Crestini! Biserica nóstra dreptcredin-
 tiósa resaritena luandu in socotintia neajunsurile si
 lipsele cele multe omenesci, nu poftesce dela omu,
 ca elu tóte dilele se petréca cu serbatorésca marire
 a lucruriloru celoru mari dummedieesci, ci spre acestu
 scopu a otaritu unele dile, in care noi, dupa dato-
 rinti'a crestinésca, lapadandu tóta grija cea lumésca,
 se serbamu si se preamarimu cu bucuria lucrurile
 cele mari si indurarea cea nemarginita alui Dumne-
 dieu, in sant'a bisericu prin rogatiuni si cantari duhov-
 niceesci.

Asia sunt Iubitiloru Crestini! si dilele aceste
 otarite de bisericu spre aducerea aminte de nascerea
 cea trupésca a Mantuitorului nostru Isusu Christosu,
 ca se le serbamu cu bucuria, aducendu-ni aminte de
 iubirea cea mare alui Dummedieu, cu carea asia ne a

iubitu, câtu pentru mantuirea noastră nu a crutiatu nici pre fiulu seu unulu nascutu, ei lu-a tramisu pe pamentu, ca se primésca pre sine trupu omenescu.

Acést'a e cea mai frumósa, cea mai pretiuita si cea mai marétia serbatóre pentru noi crestini; acést'a e di'a binecuventata a bucuriei si veseliei, in carea di némulu omenescu a fostu intimpinatu de angeru cu aceste cuvinte: „*Iata vestescu voue bucuria mare, carea va fi la totu poporulu, cà s'a nascutu voue astadi Mantuitoriu, carele este Christosu Domnulu.*“

Si intru adeveru Iubitiloru Crestini! nascerea si aratarea fiiului lui Dumnedieu pe pamentu, e cea mai mare indurare si celu mai mare daru, care Dumnedieu a impartesitu némulu omenescu dela facerea lumii. — Se ni inchipuimu numai cum aru fi astadi némulu omenescu déca Mantuitoriu Christosu nu s'aru fi nascutu pe pamentu, si spre mantuirea noastră nu ni aru fi lasatu dumnedieesc'a sa invetiatura? acestu nému omenescu aru fi si astadi in credintia desiarta séu in paganatate, indepartatu cu totulu dela cunóscerea adeveratulu Dumnedieu. Inse Mantuitoriu Christosu, dupa voi'a Tatalui seu celu cerescu, venindu intre noi ómenii, ne a invetiatu: cà Dumnedieu e prébunulu parinte alu tuturor ómeniloru, carele asia a iubitu némulu omenescu, câtu pentru acést'a a tramisu in lume si pre fiulu seu unulu nascutu, ca totu celu ce va crede intr'ensulu se nu pié-ra, ei se aiba viétia de veci. Cu unu cuventu Iubitiloru Crestini! Dumnedieu a tramisu pre iubitulu seu fiu pe pamentu, ca se midilocésca mantuirea némulu omenescu de perirea cea vecinica, pentru aceea si angerii de nascerea lui bucurandu-se au cantatu: „*Marire intru cei de susu lui Dumnedieu, si pe pamentu pace, intre ómeni bunavoire.*“ éra pre némulu omenescu lu-a intimpinatu cu aceste cuvinte: „*Bucurative, cà astadi s'a nascutu voue Mantuitoriu, carele este Christosu Domnulu.*“

Crestinulu celu adeveratu inse numai atunci se pôte bucurá deplinu de serbatórea de astadi, déca ispitindu eu de amaruntulu tóte faptele si cugetele sale, in cunoscint'a sa cea sufletésca e convinsu, cà nu a facutu nimica in contra voiei si legii cei dumnedieesci, cà viétia sa o a petrecutu acomodat in vetiaturei Mantuitoriu Christosu, alu carui'a esemplu urmande, a iubitu pre Dumnedieu din tóta inim'a, éra pre deaprópele seu ca pre sine insusi. Pe langa acestea se pôte înca bucurá crestinulu celu adeveratu de diu'a de astadi, déca dupa porunc'a Mantuitoriu Christosu a datu „*lui Dumnedieu cele ce suntu ale*

lui Dumnedieu, Imperatulu cele ce suntu ale Imperatulu“ va se dica: déca in di de dumineci si serbatori a umblatu cu serguintia la biserica, si déca Maiestatii Sale bunulu nostru rege a fostu supusu bunu, credintiosu si ascultatoriu. Acestea suntu datorintiele fiescecarui crestinu adeveratu, care déca le a implinitu, are deplina cauza a se bucurá de nascerea Mantuitoriu Christosu.

Pentru aceea Iubitiloru Crestini! cunoscendu noi asiediammentulu santei noastre biserici, care ni prescrie, ca diu'a de astadi se o serbamu cu bucuria, si aducendu - ni a minte de indurare cea mare dumnedieésca, prin venirea Mantuitoriu Christosu peste noi versata, se ne serguimu a poté petrece cu bucuria nu numai serbatórea nascerii Mantuitoriu nostru Isusu Christosu, ei si tóte duminecile si celelalte serbatori, de sant'a noastră biserica spre laud'a si marirea lui Dumnedieu otarite, si in tóte aceste dile se multiamimu Tatalui cerescu, cà ni a tramisu pre iubitulu seu fiu se ne scóta din ratacire si din credint'a desiarta, si se ne povatuésca la cunóscerea adeveratulu Dumnedieu, si se ni arate calea càtra mantuire. — Iubirea si indurare lui Dumnedieu prin nascerea si venirea Mantuitoriu Christosu càtra noi aratarea, e cea mai mare dovada si incredintiare, cà ni va daru taria spre a poté spori in fapte bune si a implini voi'a lui. Acést'a e poft'a si cererea inimii mele, carea ca Archipastoriulu vostru sufletescu neincetatu o indreptu càtra prébunulu si préinduratulu Dumnedieu rogandu-lu se ve invredniciésca a poté ajunge si petrece serbatorile nascerii, anului nou si ale botezulu Mantuitoriu nostru Isusu Christosu, in sanetate, pace, indestulare si bucuria, si a poté cantá inpreuna cu sant'a nostra biserica: „*Mantuire a tramisu Domnulu poporulu seu*“ Aminu!

Datu-s'a din Resiedintia nostra cea episcopésca in Aradu in 10 Decembre 1871.

Suspomenitulu smeritu Episcopu
Procopiu Ivacicovicu.

A tragemu atentiunea on. cetitori asupra articulu acestuia :

Din mai multe corespundintie ale „Albinei“ din acestu anu amu potutu vedea cu durere plansorile unoru bine- si canonice- simitiori frati din Bucovina, prin care deseriu starea cea deplorabile a eparchiei lor, si in care Episcopulu lor Eugeniu Hachmanu aduce intréga eparchi'a lor. Si ca se fiu scurtu, amintescu

numai unic'a impregiurare, si adeca aceea, cã Episcopulu loru cu prea pucini partisanii sei au adusu intr'acolo pre Iericieu fostulu Ministru de culte din Austria, de nationalitate slava, in cãtu acest'a a propusu Imperatului infiintarea unei Metropolii de sine statatõre pentru Eparchiele din Bucovin'a, Dalmati'a si Cataro, si cã acãsta propunere ministeriale o a incuviintiatu Majestatea Sa, si cã acum atarna punerea in lucrare a acestei noue Mitropolii dela mesurile administrative ale acelu Ministeriu austriacu de Culte.

Noi avemu sperantia in Ddiu si bravii nostri barbati coreligiunari si conatiunali din Bucovina, cã voru scî delaturã stricatiunea ierarchica, ce prepara, acestu Episcopu de 36. ani incõce Bisericeii din Bucovina.

Cugetamu, cã este la tempulu seu publicarea unui diariu despre conferinti'a, ceea ce Patriarchulu serbescu Iosifu Raiaciu a tienutu in Vien'a la a. 1860, la care au luat parte Episcopulu Hachmanu Andreiu din Ardãlu, Mocioni si Baronu Petrino din Bucovin'a, ambii din urma in calitate de barbati de incredere ai Romanilor ortodocsi si pre tempulu acelu senatori la senatulul inmultitu imperialu. Èta acelu diariu:

Diariu

din Vien'a in anulu 1860, lun'a lui Iuniu.

In 20-lea Iuniu 1860, candu eram eu la Senatulul imperiale inmultitu, venise Patriarchulu serbescu Iosifu Raiaciu la Vien'a si in urmatõrea di i-am facutu visit'a, unde am intielesu scopulu venirei sale in capital'a imperatãscã. adeca 1) se ascãrna imperatului jaluire in contr'a unoru ampioiati inalti de statu — Conte Coronini, Baronu Sivceseviciu si Conte Thunn; 2) in contr'a nesuelei natiunei romane de relegea orientale, cãci intentionãza desfacerea loru dela ierarchi'a serbãscã; 3) pentru afiliarea fondului religiu-nariu sub administratiunea cu celelalte fonduri din Carlovetiu. Eu cunoscendu naravulu Patriarchului am trecut cu tacere preste tõte acestea, ca nu cum-va se vinu cu elu in disputa, carea si altmintrelea nu ar' fi folositu causei nõstre nationali bisericesci nimic: dar' am informatu despre aceste pre Episcopulu Bucovinei si pre cei doi senatori imperiali dd. Andreiu Mocioni si baronu Petrino, carii fusera atunci in Vien'a la senatulul imperialu inmultitu.

In urm'a cererei Patriarchului i-s'a datu audientia la Imperatulu in 23. Iuniu unde, dupa marturisirea lui a fostu primitu fõrte gratosu, si s'a rogatu de

Imperatulu de a-i se concede in Vien'a tienerea unei conferintie cu cei trei archierei, carii se aflau acolo: Episcopulu Eugeniu Hachmanu din Bucovin'a, Samuilu Masireviciu din Timisiõr'a si cu mine, si apoi si cu cei doi senatori imperiali: D. Andreiu Mocioni din Banatu si D. Baronu Petrino din Bucovin'a ca asia se põta ascerne Imperatului din conferintie rogare pentru regularea trebiloru bisericesci din intrãg'a ierarchia.

Imperatulu, dupa spus'a Patriarchului, a incuviintiatu acãsta rogare, si Patriarchulu spre acestu scopu a si conchiamatu la sine in 28. Iuniu pre disii Archierei si senatori imperiali si le-a prezentatu loru unu recursu, care elu l'a compusu si l'a predatu Episcopului Masireviciu spre cetire si dupa cetirea lui intrãba Patriarchulu, cã ce dicu Domni'a loru la acestu concepta? la care Episcopulu Hachmanu si cei doi senatori imperiali au manifestatu cea mai mare neplacere cu cuprinsulu conceptului procutitu, si au luat Patriarchulu in nume de reu, cãci acolo nesuesce a face din Carlovetiu, centrulu si centralisati'a administratiunei intregi nõstre Biserici din provinciile Imperatului nostru cu vatamarea canõneloru positive, si a convingeriloru intregului cleru si poporu: l'a intrebatu pre elu cã pre ce se basãza recursulu, candu densulu intentionãza a luã sub administratiunea Carlovetiului fondulu religionariu alu Bisericeii din Bucovina? sãu candu se enuncia in contr'a infiintãrei unei mitropolii romane? si candu pentru realisarea acestoru momente intentionãza a convocã unu congressu nationalu serbescu dupa praes'a de pan'acum? candu se põte scî de siguru, cã nici unu preotu, nici unu Archiereu, si nici unu romanu ortodocsu la acelu congressu nu se va infacisiã? Episcopulu Bucovinei si-a esprimat cu o vehementia mare neplacerea sa facia cu conceptulu Patriarchului, afirmandu: cã Bucovinenii gravitãza cãtra Bisericea cea mare din Constantinopole, dar nici de cum cãtra cea din Carlovetiu, cã Bucovinenii nu voiescu se dee la Carlovetiu banii si fondurile loru religionarie, cã Carlovetiulu n'a avutu despre Eparchi'a din Bucovina vre-o ingrijire parintiãscã cu privilegiulu alegerei si asiediarei Episcopiloru pre la Eparchii, pentru cã nici candu n'au intrebatu pentru barbati ei pricopsiti de Episcopi, ei pre cei din Carlovetiu si fãra recerutele cualitati ii facea si ii face de Episcopi.

Mocioni si Petrino au intonatu cu deosebire iregularitatea, ceea ce aru proveni dintr'unu congressu, ce aru fi conchiamatu dupa modulu de pana acuma

si au propus conchiamarea unei adunari generale bisericesci. Petrino, ca o ilustratiune la punctulu acel'a din conceptulu Patriarchului unde acest'a voiesce a aduce la Carlovetiu fondulu bisericeii, bucovinene, — s'a provocatu la fapt'a Episcopului Vlahoviciu din Bucovin'a, pre care Carlovetiulu l'a tramisu loru prin octroare, cumca acestu Episcopu a estradatu Regimulu fondurile loru religiozari, care tote pana la elu se administrasera din partea Bisericeii si acum Preasanti'a Ta voiesci, se le stramuti la Carlovetiu, adeca la Présanti'a Ta de a le folosi spre scopuri serbesci etc. La care Patriarchulu a obiectatu: ca nu se scie de care nationalitate s'a tienu Episcopulu Vlahoviciu, de cea romana sau serba? Petrino i respunse: ca aci nu este vorba despre nationalitate, ci despre fapt'a complinita, ceea-ce dovedesce o perfidia din partea Episcopului Vlahoviciu, carele era de nationalitate serbesca. Acum venise Episcopulu Masireviciu si cu vehementia a impugnatu si a dechiaratu de calumnia tote cele ce Episcopulu Bucovinei Hachmanu si cei doi senatori imperiali au fostu cuventatu, si se stradui'a a areta, ca Serbii suntu tari in ortodoxia, dara Romanii nu. Mocioni a reflectatu lui Masireviciu, ca vin'a o porta Episcopii serbesci, cari vinu in Eparchii romane, si nu sciu vorbi cu clerulu si poporulu romanu si sciu numai se-lu belésca etc. La aceste Patriarchulu dise: ca Domnii romani nu cunosc canonele Bisericeii, de aceea totu ce dicu Dloru, este in contra canonelor. Petrino a reflectatu Patriarchului: ca nesual'a natiunei romane ortodoxe este fundata in canone, prin care va se se deosebésca cu administratiunea ierarhica de contra administratiunea ierarhica serbesca si doresce se aiba Mitropoli'a sa nationale, precum o are si cea serbesca, doresce se aléga pre Episcopii sei si pre mitropolitulu seu, ca si serbii; si totusi Escelenti'a Ta — Patriarchulu — cu Episcopulu serbescu Masireviciu te opuni acestei dorintie canonice a Romaniloru, asi dori se sciu canonulu acel'a din Pidalionu, care numai serbiloru le da Mitropolia propria nationale; dara nu si Romaniloru? Aci dise Patriarchulu: astfelu de dreptu usuaza din vechime numai serbii; la care am observatu eu, ca dupa canonulu 34 apostolescu, fiacarei natii-i se cuvine Mitropoli'a nationale, si ca nati'a romana a si avutu dreptulu acest'a, pana la venirea coloniloru serbesci in patri'a nostra, si fiindca tocmai in tempii acei'a a fostu gonirea Romaniloru ortodoxi din partea stapanirei politice, si Patriarchulu Cernoviciu venindu

atunci cu colonii serbesci in patria a midiilocitu crearea mitropolii serbesci sub scutul unui privilegiu, care privilegiu a servitu guvernului civilu de unu nou midiuloeu de góna in contra Romaniloru, indreptandu-i pre acesti'a a se tienea de Mitropoli'a serbesca. Patriarchulu Cernoviciu vedendu multimea Romaniloru ortodoxi, cari intreceau cu numerulu loru pre colonii serbesci, in gón'a pornita de contra regimu in contra Romaniloru, n'a veditu ilegalitate canonica, ci numai caseigulu seu materialu etc. Desi cu aceste si acestor'a asemenea date am eneratu cu sange rece, si cu dachu liniscitu, totusi Raiaciciu si Masireviciu scupau focu asupra mea, dicendu-mi ca shimoseseu canonele si istori'a. De aci s'a escatu apoi disputa mare si lunga pro et contra, pentru unu congressu generalu bisericescu, si cei doi Archierei serbesci au remasu pre langa aceea, ca densii remanu credintiosi pre langa privilegiile natiunei serbesci, ca ci natiunea serbesca i-ar' omori pre ei cu pietri, candu ei altcum aru face: er' reprezentantii natiunei romane au observatu: ca ei ca crestini ortodoxi remanu inca credintiosi pre langa positivele canone, care dau natiunei romane aceleasi drepturi pentru Mitropoli'a loru nationale, care drepturi privilegiile imperatesei le dau natiunei serbesci facia cu Mitropoli'a loru. In specia am observatu eu, cumca eu greu este a se lupta in contra boldului; noi romanii ne provocamu pre liter'a canonelor, er' Dnii serbi pre liter'a privilegiiloru loru nationali; dar' pretindemu, ca si serbii se ne lase a ne folosi cu pace de canonele Bisericeii nostre ecumenice, prin urmare ca deca este de a se tienea unu congressu generalu bisericescu, atunci dicu, ca acel'a se se conchiamu extraordinariu pre bas'a sistemii representative, la care se fia representatu clerulu si poporulu romanu dupa numerulu aritmeticu, ca ci numai o astfelu de adunare pote multumi interesele adeverate bisericesci a le amendororu natiuni. —

Propunerea mea formulata au primitu-o barbatii romani, dar' nu si Archiereii serbesci.

Dupa aceste patriarchulu a disolvatu conferinti'a cu aceea, ca va conchiamu din partea serbesca inca doi individi serbi la a dou'a conferinti'a, ca asia se fia numerulu egal alu membriloru, adeca cate doi Archierei si cate doi barbati de incredere din partea fiacarei natiuni. —

Patriarchulu a si conchiamatu conferinti'a pre 30. Iuniu 1860, in care au luat parte cei din conferinti'a dintai'a si doi barbati serbi, Trifonu Mla-

denoviciu, proprietariu din Sirmiu si Maticiu Majoru — auditoru in pensiune din Neoplanta. In acést'a conferintia a dou'a s'au repetitu cele din conferintia dintàia. cu deosibire Archiereii si barbatii romani de incredere au facutu atentu pre Patriarchulu, ca in recursulu séu càtra Mejestate se nu amintéscia asia ceva. ce ar' poté fi prejudiciosu pentru natiunea romana, càci ei atunci voru fi siliti a remonstrà asupr'a recursului lui, si càci disharmoni'a si discordi'a. ceea ce este intre romani si serbi aru luá mai mare dimensia; cei doi barbati serbi de incredere nu putura destulu se se mire despre cele ce audisera din un'a si din alt'a parte, ci au descoperitu numai intristarea lor. — Dupa tóte acestea s'a inchiatu si conferintia acést'a a dou'a. —

Patriarchulu si Episcopulu Timisorei a datu collectivu unu recursu la Imperatulu; Episcopulu Bucovinei intru aceea se dusesse a casa; éra eu si senatorii imperiali de nationalitate romana intielegendu pentru recursulu Patriarchului. amu facutu càtra Imperatulu contrarekursulu din 21 Augustu 1860, la care a urmatu resolutiunea ministeriale din 30 Septemvre 1860 Nro. 14721, prin care se dà voia Eparchiei ardelené si bucovinene a tiené adunare bisericéscia pentru infiintierea Mitropolii romane, carei Majestatea nu este neaplicata. Despre tóte acestea am scrisu fratelui Episcopu Hachmanu din 26 Septemvre 1860. Eparchi'a nóstra din Ardélu a si tienutu sinodu si tractatu obiectulu infiintierii Metropoliei si a adresatu càtra Doamii senatori multumire, éra càtra Majestate noua representatiune. Vedi actele sinodului Bisericeii nóstre din anulu 1860. Eparchi'a Bucovinei nici pana in diu'a de astadi n'a tienutu sinodu, càci Episcopulu Hachmanu umbla prin cà anticanonice. La anulu 1861 a esitu o brosiura despre dorintiele clerului din Bucovin'a in privintia organizarii canonice a acestei Eparchie si a referintiei ei ierarchice in organismulu Bisericeii ortodoxe din statele Austriei. la care am compusu si publicatu contraparerea mea intr'o brosiura intitulata. „Antorismosu“ séu deslusire comparativa. carea s'a impugnatu prin orecarii din clerulu bucovinenu. dar' acést'a a esperiatu din partea opiniunei publice a Bucovinenilor contrarefutatiuni publicate in „Telegrafulu Romanu“ din acelu anu.

Nr. Prot. 337. ex. 1871

Preacinstiloru Parinti Protopopi, si Administratori protopopesci!

Dupa ce in Aradu iese fóia literaria-bisericéscia „Sperantia.“ care este organulu teologiloru romani de religi'a nóstra din Aradu, si este sub redactiunea colegiale a membriloru Societatii de lectura, si sub auspiciile superioritatii scolastice; si apare de dóue ori: in 1-lea si 15-lea a fiacarei lune. si pretiulu ei este pe anu 4 fiorini, ér' pre diumetate anu 2 fi. v. a. si dupa ce m'am convinsu, cà fóia acést'a „Sperantia“ cuprinde si latiesce cunoscintie temeinice, de care clerulu si carturarii nostrii potu inavuti sciintiele loru bisericesci si scolare, si cele istorice ale desvoltarii Bisericeii nóstre celei multu cercate, care astadi se bucura de o posetiune de tignita, si face inaintare in viét'a sa dinlauntru si afara; si in fine dupa ce vedu cu bucuria, cà amintit'a fóia „Sperantia“ inaintédia pre terenulu bisericescu unimea duchului intru legatur'a pacii si a buneii contielegeri: pentru aceea vinu a trage atentiunea Précinstieloru Vóstre la acestu diurnalu bisericescu, si a Vi'lu recomandá cu aceea, ca acésta harthia archieréscia se o comunicati intregului cleru. ca se tiena fóia acést'a, si se faca. ca si carturarii si invetiatorii nostrii se se prenumere la ea.

Sabiiu. 1 Diecembre 1871.

Alu Vostru alu tuturoru de totu binevoitoriu

Archiepiscopu si Mitropolitu romanu ortodocsu
(L. S.) **Andrieu**, m. p.

Observari la „responsulu deslucitoriu“ alu Dnului Georgiu Craciunescu asesoru referinte la senatulu scolariu alu venerabilului consistoriu aradanu aparutu in „Albina“ Nr. 86.

(Finea.)

Incatu e pentru invetiatoriulu suplentu din Bencecu amu se spunu, cà mai multi locuitori de acolo in lun'a lui Iuliu din anulu trecut au substernutu o rogare càtra scaunulu protopresviteralu, in care lu-róga, se midiolocéscia, ca diumetate din salariulu invetiatorescu, ce i se da invetiatoriului betranu Ioanu Zorlentianu se se iee dela densulu, si se se dee invetiatoriului suplentu, ca unu mai arnicu si pórtá totu greomentulu invetiamentulu avendu celalaltu a traí din propri'a sa avere castigata pana aci. Venerabilulu scaunu protopresviteralu la acést'a sub a 9 Iuliu a c. nu. 20 m'a emisu pe mine ca pe membrulu seu, spre a complaná treb'a, si in a 26 lunei aceluasi anu in comuna am convocatu sinodulu parochialu spre aplanarea trebei, dara bagandu de séma, cà preotulu de acolo, carele pururea a jocatulu rolulu si interesulu seu si a strainului (dupa cum bine-ti este cunoscutu Dnule asesoru)

influențiază între popor, de a cere ca se remana ca și până aci, adică: în diugetatea salariului, vedi bine că o parte din care se dă invetiatorului betranu o folosea Domnia sa, facui propunerea, ca adică: suplentului se i se dea $\frac{2}{3}$ parte și pentru betranul se remana $\frac{1}{3}$ parte, se facu unu șgomotu, treb'a se puse la votu, era din votu rezultă că: 28 au votatu ca se remana cași până aci era 20 au votatu pe langa propunerea mea; — Din aceste dara se vede apriatu iubirea poporului cătra invetiatoriu suplentu, dara amicu! care precumu disei, de nu eră bietulu poporu sedusu, totu votă pe langa suplentulu! Cumu acuma asia de graba, și numai de anu s'a potutu invetiatorulu acest'a intru atât'a strică, încatu totu acel'a poporu care anu pretindea pentru densulu întregu salariulu, estu tempu se cêra amovarea lui? nu potu pricepe! numai de nu voiu crede, că preotulu de acolo inimicu invetiatoriuului, vediendu că pre di ce merge i cresce vadî'a-si autoritatea și cumca astadi mane i se da totu salariulu, cêra cause și midilôce de a-lu pune din naintea lui pe invetiatoriuulu, și asia castigandu-si nisce ômeni mîsei, de car se afla prin tôte comunile, lu acusara la inspectorele guverniulu, căci pe acest'a lu-cunôșce numai de superioritate scolară ca se-lu amoveze din postu, și apoi facenduse treb'a comuna cu strainii se amove. Vedi Dle asesore! tocmai pentru acest'a la unele ca aceste aru debui se fie senatulu scolaru prin Dta mai cu mare precautiune și bagare de sêma, nu cumva cu detrimentulu nostru se se facea pe voi'a strainulu, neferi cindune fii natiunei, va se dica: de nou constata ne cesitatea, de a nu se amovă nime din postu ne investigatu și fîra de a nu se cercă de a meruntulu motivele, și unde tîntêza amovarea lui!

E, dara Dnulu asesoru referinte va dice, precumu si dice că invetiatorii de sub întrebare sunt de acei invetiatori „cari au nepasare cătra scola, considerandu-o de unu ce cu otulu de prisosu” „qui bene distinguit bene docet” dice latinulu, asia si aci debue se distingemu bine între, invenatori buni și diliginti, și între invetiatorii rei sêu negligenti, va se dica: concedu, că se dau invetiatorii negligenti, cari nu se interesăza de sôla, pe cari poporulu nostru celu instrairatu de a cercetă scôla ei iubesc și cari după mine, după 1. 2. și 3 admoniare sunt de a se amovă; dara sunt multi și diliginti și de aceia cari se interesăza de scôla, și cari numai din neregulat'a umblare a copiiloru la scôla, nu potu aretă rezultatulu doritu; ce e dreptu avemu legi pentru parintii negligenti, dara cine se le esecuteze acelea? invetiatoriuulu? care n'are nici unu midilocu spre dispunerea acest'a? Aru fi jurisdictiunea civilă, și mai de aprôpe judii cercuali și comunali, cătra cari adese ori m'am pliansu și eu, și mi-au promis că mi-va implini cererea dara de atâte mi-s'a spus, prin judii comunali că ei au îndrumare, de a se îngriji de portia țierei, nu de scoli, éta „plus valet favor in iudice, quam mille leges in codice,” adică: e fôrte greu de aplicabilu și implinitu colo la sate, ceea ce asia de usor se cugeta ici la mēsa.

Mai antaiu Dlu asesore referinte, aru trebui se li damu invetiatoriloru princi, și atunci de se voru arată negligenti și nepasatori, se pasimu asupra lor cu asia asprime! Eu nu sciu dēca, Dana ta ca referinte la senatulu scolaru au

altulu cineva, candva pusus'a în relatiune cu vreo jurisdictiune civilă în privint'a acest'a sêu ba?! dara atât'a ti-potu spune înainte, că tocmai de te ai și pune ce aru fi fôrte de doritu ca o persôna mai însemnata, și ca unulu ce eri alalta eri ai fostu sub organulu lor, era Dnulu și fratele Nicolau Cosiariu e și acuma, secerarea-ti mai mare rezultat, au ba?!

Se ne întorcemu érasî îndareptu, la firulu de unde amu purcesu! dice Dnulu referinte „Caus'a intru adeveru s'a pertractatu după tôte formele usulu de pana acum,” eu marturisescu sinceru, că nu-mi aducu aminte, se fia fostu usitatu unde-va candu-va la vreunu poporu atare usu, ca se-lu condemne pe omu la pedêpsa ne acusat si ne investigatu formalmente, și că atât'a mai pucinu mi-aducu aminte ca se fie fostu atare usu usitatu în biseric'a nôtra crestinésca care purerea a purcesu din punctulu de vedere a caritatii și umanitatii? „Era de va gresi tie fratele teu, mergi si-lu cêrta pre elu între tine și între elu singuru, deci de te va ascultă, ai dobanditu pre fratele teu, era de nu te va ascultă: ia împreuna cu tine înca, pre unulu sêu pre doi, ca în gur'a a duoa sêu trei marturii se stee totu cuventulu, era de nu va ascultă nici de ei, spune bisericci, era de nu va ascultă neci de biserică, se fietie ca unu paganu și vamesiu” Mat. cap 8 v. 15, 16, 17 și „Totu celu ce se mania pe fratele seu îndesiertu vinovatu va fi judecatii, era cine va dice fratelui seu vaca, vinovatu va fi saborului, era celu ce va dice nebune, vinovatu va fi gheenei foculu” Mat. cap 5 v. 22. și „au dora legea nôtra judeca pre omu, de nu va audi dela dinsulu mai nainte și va cunôșce ce se face” Ioann cap 7. v. 51. Acest'a a fostu, este și va fi punctulu de manecare în Chrestinismu, despre care aru debui se tiena mai multa socôta aceia, cari sunt chi a mati a judecă pe israilu celu rescumperatu.

Dara dato non concessu se punemu că a esistatu atare usu în biseric'a nôtra! ce a însemnatu acel'a alta de cătu: abusu, căci usus abusus, precumu și în procedur'a presinte, nu e alta decâtu abusu de lege?!

Mai de parte Dnlu referinte dice în nota, căci ne fiindu subsemnata de Dlu redactore cugetu că e a Domniei sale, cumca: „Procedur'a disciplinaria adoptata de congresulu nationalu bisericescu din 1870 în eparchia Aralului, panu în diu'a de astadi, de feliu nu s'a publicatu, nici introdusu, prin urmare dispusetiunile acelea nu suntu înca obligatoric și aplicabile” Ôre asia? Eu sciu și almintrele! cumca congresulu nostru nationalu ca primul și cea mai suprema legislatiune în întreg'a nôtra biserică romano-ortodoxe, — a carui'a parinti, totu deodata suntu și parintii sinôdelor eparchiali, purerea au avutu în evidentia progresulu și înflorirea bisericci nôtre nationale, și ca atare tôte decisiunile lui ca ducetóre la scopu obligatoric pentru toti membrii și pentru tôte partile constitutive acelea, acestu congresu în siedint'a XIII-ea din 15 Octomvrie a. 1870 nru 156 în modu provisoriu a primitu proiectulu comisional, despre unu regulamentu în privint'a organizării invetiamentulu, recomandandu sinôdelor eparchiali sufragane, spre a-lu pune în lucrare, și apoi a referă congresulu despre vitalitatea acestui proiectu, care în sinodulu eparchialu din anulu curinte dto. 27 nro 676/scol. 265 s'a și primitu și pusu în lucrare, prin urmare publicatu, dis-

tribuinduse singuraticiloru invetiatori si comitete parochiale câte cu 20 cr. esemplariulu, deja dara inainte de 16 Septemvrye a. c. candu sub nro 1020/scol. 346 se amovara nenorocitiu invetiatori, fu publicatu cu mai bine de trei luni; éta dara per eminentiam aprobata si constatata asertiunea noastră a interpelantiloru candu dicemu: „cà senatulu scolariu a venerabiluluu consistoriu aradani, perdiendu cum se vede tôte aceste din naintea ochiloru, n'a pregetatu a comite unu pecatu strigatoriu in contra acestoru citate principie si dispusatiuni positive!

Se punemu Domnule! cà scólele nòstre confesiunale s'aru fi decretatu de statu de ale sale, si se presupunemu cà statulu prin organele lui aru fi procedatu astu-felu óre nu aru fi alarmatu ai nostri lumea intréga cà statulu a comisu cea mai mare nedreptate? ce intru adeveru e si nedreptate?!

Din cele pana aci dise nu voiescu se me facu advocatulu invetiatoriloru, dara nici permitu a firea inflantiatu séu celu pucinu sumutiatu de altii, prin carea Dnlu referinte alu senatulu scolariu voiescu a miciorá si a-mi dá testimoniulu de paupertate, casi cum nu asi stá pe pitiórele mele, ci pe ale altuia, ce neci candu nu voi face, nici sum condusu de patima, ci de convingerea si caritatea de apropele care in chrestinismu se chiama „*cea din tãia si mai mare porunca*“ prin urmare nu iubirea càtra dreptate ne au inpinsu la nedreptate ci intorsu: nedreptatea Dniiloru vósre ne au rapitu la dreptate.

Parerea mea dara pentru venitoriu e acést'a: „Senatulu scolariu alu venerabiluluu consistoriu aradani, séu însusi de a dreptulu, séu prin organele sale disponibili, càtu mai adescori se se puna in relatieune cu organele civile, si se le provóce pre aceste seriosu, ca in sensulu legiloru sustatóre se constringa pe poporulu de clas'a de diosu, instruinatu de a-si trimite prunciu la scóla, si ast-felinu trimittendu-i decumva s'ar dá unu invetiatoriu negligintu dupa antã'asi a dou'admonitiune se se aradice din postulu seu, asia inse, cà decã invetiatoriulu de sub întrebare e in flórea vietiei, si e sperantia cà se va iubuni pe langa depunerea esamenulu de calificatiune se póta recurge pe alta statiuu. Cã decumã negligint'a invetiatoriulu ar proveni din slabitiunile betranetiloru, se se dispuna a i se dá atarelu invetiatoriu devenitu nepotintiosu, unu suplentu pelanga léfa de $\frac{2}{3}$ parti a salariulu invetiatorescu remanandu $\frac{1}{3}$ parte pentru sustinerea deficientulu si cà in venitoriu nu-e unu invetiatoriu se nu se amoréza din postulu seu ne acusatulu ne investigatu formalmente, si pana nu se va constatá de adeverata acuzarea facuta!

Atãta despre invetiatori! care, de li erá cunoscutu stimatiloru aceloru barbati si apostoli nationali, cari au inmultitu in 16. Sept. a. c. senatulu scolariu, sum convinsu cà nu consumau, cu argumentarile Dnului a. r. G. Craciunescu. Acuma se trecemu la aceea parte trista a corespondintiei si respunsulu D. referinte scolariu, unde trage la indoiéla simtiulu nostru de nationalitate si biserica a interpelantiloru numindune de „*antagonistiu acestora, dicendu: Asemenea atacuri publice, asupra institutiuniloru nostre nationali si bisericesci pana acuma nu s'au potutu observa, decãtu numai din partea antagonistiloru*“ adeca cu alte cuvinte, Dniu interpelanti, cariu au îndresnitulu a scrie atare interpelata suntu antagonisti! Noi

Dnule asesore referinte ti declaramu serbatoresce cà nu suntemu antagonistii institutiuniloru nòstre, cari le stimamu si pretiuimu mai multu si decãtu Domnia ta, ci suntemu contrari numai procederei cu care abusesi de ele!

(Aci — din incidentulu numirei de „antagonistu“ se descrie pe largu in forma de antitesu: de o parte trecutulu Dlui Damsi'a plinu de lupte pentru natiunalitate si progresu, mai virtosu luptele pe terenulu politicu, de alta parte trecutulu si aspiratiunile Dlui referinte Craciunescu de candu erá scriba la Comitele supremu din Temisior'a. Fói'a nostra inse e menita numai pentru afaceri bisericesci si scolare. Meritele Dlui Damsi'a precum noue asia si publiculu sunt bine cunoscute. Ce merite are inse Dlu Craciunescu? nu scimu, déstulu cà adi e referinte scolariu in Consistoriu. Red.)

Dara apoi ce nume mi aru mai dá atunci Dnulu asesoru referinte scolariu, candu asi fi, ca acei jurasori romani de prin partile Versetiului; cari de romani mari ce suntu umbla inpintenati si inpanati cu cocardele lui Pista? Séu ca acei preoti romani, cari parasindu tabara cea din 1865. a romaniloru, la 1869 au trecut in a strainiloru, pentru care astadi li s'au acordatu la comitatu dreptulu de votu virilu, pe candu pre mine desi antagonistu mare ce sum, desi platescu ceva mai multu de càtu atari preoti, mi punu mii si mii de pedeci, numai ca se nu me véda între ei?! Ce ai dice Dnule referinte atunci, decã asi fi ca acei romani, cariu numai pentru aceea s'au insocitu cu cei iubitori de procesu din tienutulu Ciacovei in contra protopresviterulu de acolo, acarui fapte nu le probesu, numai ca se ajunga protopopu acolo? Ce decã asi fi ca acela romanu care numai pentru aceea a spartu solidaritatea între intielegint'a romana din Temisior'a, ca se ajunga professoru de literatura acolo? Si ce decã asi fi ca acela, care ajungendu la Aradu numai pentru aceea sémana sementi'a discordiei între Secretariulu Consistorialu, Iosivu Goldisiu si între adoratulu natiunei Magnificenti'a sã D. Babesiu ca vediendu-i, taranduse prin novele se rida de ei? si dupa ce acuma numai are pe cine se-lu mai gasésca de bolundu, apuca resbelu in contra invetiatoriloru, si arunca cu piétru a certei si a discordiei între intielegint'a bisericeii, si între cleru, numai ca astadi mane se ajunga de professoru la preparandia, si nu mai scii ce persóna insemnata in biserica nòstra?! dicu, decã asi fi ca acestia, cum me ai mai numi atunci Dnule asesoru referinte?!

Si fiindu cà nu presupunu a fi facutu acést'a din persvasiune curata, te provócu pe onóre-ti séu se-ti retragi cuventulu, séu se documentezi cà intru adeveru sum antagonistu, ér de nu? te declaru de unu *calumniatoru vehement!* Éra pana nu vei incetá a semená desbinari si discordie între cleru si între intielegint'a bisericeii, te voi numi de unu „*indrugatoriu de intrige!*“

Acuma me intoreu càtra voi Dniloru invetiatori cari ati fostu si sunteti de aceea coditiune casi si clerulu nostru si ve dicu! *Cumca clerulu romanu, care in trecutu a fostu ostasii acelei forteretie tari nationale, care ni a scapatu natiunalitatea ni a mantuitu limb'a si traditiunele strabune de perire, care alungulu atãtoru tempi de suferintie, n'a devenitu infrantu si ingenuhuatu, dara prin influinti'a si intrigile strainulu sca-*

patatu atātu materialminte, câtu si spiritualminte care si pana astadi traiesce dupa lucrulu maneloru si din sudorea feciei sale fãra de nici unu subsidiu sãu subventiune in lume! Acestu cleru dicu! care nu arare ori e supusu atacurilor, nu numai a strainiloru, ci cu dorere, si aloru sei! nu vi mai pucinu amicu decãtu aceia pe cari panu acã îi aã tienutu de atari! si cari si acuma se lauda, cã vi amiculu Dniiloru vãstre! si me bucuru cã in acea siedintia unde se arãdicara, fie si cei patru invetiatori, cã n'a fostu preotu! !)*

Seceani, 8. Novembre 1871.

Ioanu Damsi'a,
parochu si asesoru.

VARIETATI.

Rectificare. In nrulu trecut anunciamu cã in loculu „Sperantii“ dela anulu nou va apareu unu organu oficiosu pentru dieces'a Aradului. Caus'a luan-duse la desbatere in siedintia consistoriului plenariu aradanu din 13. Decembre, se alãsa o comisiune numai — statatãre din DD.: Vincentiu Babesiu, Ioanu P. Deseanu si Iosifu Goldisiu, cari se formuleze unu elaboratu in acãsta privintia si acelã in siedintia consistoriului plenariu din 1872 se-lu prezente spre aprobare.

* * Escelentia Sa prea bunulu nostru parinte Archiepiscopu si Metropolitu alu nostru sub nro pres. 338/1871. a emanatu unu circulariu cãtra toti protopopii si administratorii protopopesci pentru impartirea ajutorieloru, preoteseloru veduve din Archidieceasa. Din care estragemu:

„Fiindca acum suntu doue-diecei de ani, de candu Dumnediea mi-au ajutat a infiintã o tipografia, si a o consantã Bisericeii nãstre din Ardelu; fiindca tipografia acãsta au prosperatu sub ingrigirea mea, si astadi este in stare a dã unele ajutãre in bani; si fiindca eu in viãtia mea amu destinatu ajutãrele putinciãse din partea tipografiei nãstre archidieceane pre sãm'a veduveloru Preotese serace; apoi fiindca acum se potu dã unele ajutãre de acolo, si in anulu acãsta este si lipsa mare de bucate, si o scumpete neobiciuita; pentru aceea amu hotãritu a impartã intre veduvele Preotese serace pana la 5—600. fl.“

Ôre candu va veni tempulu ca si sinãdele nãstre eparchiali se infiintãse asemenea fonduri pentru preotesele veduve din diecesele sufragane?

* Ordulu jesuitiloru pretotindenea se alunga, unde numai se da ocaziune poporului. Sinodulu din Munchen a proclamatu alungarea jesuitiloru din Germania, asemenea procedura a urmatu si reuniunea protestanta germana.

* Noi suntema cu totu respectulu cãtra Domniã asesori din cãstionatã siedintia consistoriala, cari pana la unulu sunt de eruditãune recunoscuta. „Sperantia“ nãstra mea a fostu atacata din preuna ca D. conductoriu alu ei pretinsu, omnipotinte; noi inse avemu motive de a fi toleranti facia de nemeritatele atacuri si insinuãri ale Dnui Or. si vomu tacã si mai de parte pana ce nu ni se va umplã cup'a rabdãrii. Candu apoi D. referinte si-va insusi siesi urmarile scandalãse provocate de Domniã s'a. Red.

Proprietatea si editura teologiloru arãdani.

La nrulu acãsta alaturamu cãstãlele de prenumeratiune la „Sperantia“ si la Gur'a-Satului.

(Bibliografia) Calendariu pe anulu 1872, se afla de vendiare in tipografia archidieceana. Pretiulu unui esemplariu este 25 cr. v. a. Cuprinsulu: Sematismulu bisericeii greco-orientale din Transilvania si Ungaria pe anulu Domnului 1872.

Impãratãsa Eudoxia. O icãna caracteristica din secolulu alu cincilea prelucrãta dupa Ida Graefin Hahn de N. Fratesiu.

Festivitãtea Jubileului de 25 ani dela inceperã Archipastoriei Escelentiei Sale Preasantitului Archiepiscopu si Metropolitu Andreiu Baron de Siagun'a in Bisericea romana ortodoxa din Transilvania si Ungaria etc.

La inceputulu si capetulu Calendariului se afla registruulu cartiloru, din tipografia cu pretiulu acelora. Recomandamã ou. cetitori acestu Calendariu.

* * Prin Dlu Vincentiu Babesiu primiramu in dilele trecute „Manuale de Sintacse“ a limbei romane cu o paralela a limbei latine, pentru clasele inferioari gimnasiali de Petre Popescu profesore de limb'a latina comparativa cu cea romana la gimnasiulu Lazaru in Bucuresei.

* „Keresztyén Család“ este titulu unei noue foi protestante ce apare la Pest'a sub redactiunea dloru: Iosifu Farkas si Albertu Kovács. La alte confesiuni resaru foile bisericesci ca ciupercile pre candu noi abia cu mari sacrificii ni potemu sustienea un'a numai.

* * Dlu Constantinu Gurbanu administratãre protopresbiteralu alu Boros-Ineului, este alesu si intãritu definitivu de protopresbiterulu aceluasi cercu.

× Preasantia Sa parintele Eppu dupa preavut'a contielegere cu ambele consistorii, a dispusu: ca dela 1-iu Januariu 1872 in tãte oficiile bisericesci dela consistoriu incependu, pana la parochii, se se introduca, in privintia ducerii protocãleloru o procedura uniforma. Necesitatele acesteia o sente Eparchia nãstra de multu. Noi suntemu in placut'a pusetiune acãsta procedura din preuna cu tãte formulariele recerute in nrulu primu alu foii nãstre, dela anulu nou, a o produce abonãtiloru nostri.

Pl. T. Domnule.

Conferintia intielegintiei romane din giurulu Buteniloru tienuta in Buteni la 10. Dec. s. v. a. e. in meritulu redicãrii unei scãle tractuale gr. or. in acestu pregiuru — a aflatu de bine a se conchiama totu pentru acestu scopu o adunare cãtu de ampla pe 8. Jan. 1872 s. v. la 2. ôre dupa am. in localitatea scãlei gr. or. din Buteni, — la care adunare se convãoca prin acãsta toti aceia pre cari îi interesãza mai din aprãpe cultura poporului romanu din acestu pregiuru.

Buteni, 25/13. Decembre 1871.

Andreiu Machi, m. p.
presiedinte.

Constantinu Gurbanu, m. p.
notariulu conf.

Post'a Redactiunei.

Dnui N. F. in Sibiu. Amu primitu cu bucuria, si numerii compertiti numai de cãtra s'au si spotatu la l'culu loru.

Dnui I. M. in Iosasielu. Amu primitu si primimã totu deun'a cu multãmãta, inãsa fãra conditiuni.

Dnui N. in Caransebesiu. Pe numerulu viitoriu. La mai multu: ceremu indulgentia, pe rondu vomu multãmãta pre toti.

Pentru redactiune: **Vinceniũ Mangr'a.**

Tipariulu lui Stefanu Gyãlai in Aradu.